

СЕКЦІЯ «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ»

ОЦІНКА РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Корецька О.В., старший викладач кафедри «Облік, фінанси, аудит»,
ОНМУ, м. Одеса, Україна*

На даний момент економіка нашої країни переживає дуже складний період. Світова економічна криза, вади законодавства, економічні реформи уряду, застарілі техніка і технологія, некомпетентність персоналу, тиск збоку кримінальних угруповань – все це залишає свій відбиток на діяльності підприємства в цілому, та на його розвитку зокрема. Тому успішне функціонування і економічний розвиток українських підприємств багато в чому залежить від вдосконалення їх діяльності у сфері забезпечення економічної безпеки. Важливим аспектом для ефективного управління є розуміння економічної безпеки підприємства як складного комплексного явища. Тому проблема пошуку і впровадження в практику нових форм і методів управління, розробка стратегії економічної безпеки підприємств дозволили б оцінити рівень економічної безпеки, підготувати і реалізувати відповідні програми дій по нейтралізації зовнішніх і ліквідації внутрішніх, постійно виникаючих загроз.

Проаналізувавши формулювання економічної безпеки підприємства багатьох вітчизняних вчених, можна зробити висновок, що економічна безпека підприємства (ЕБП) – це комплексна характеристика, під якою розуміють рівень захищеності всіх видів потенціалу підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз, що забезпечує стабільне функціонування та ефективний розвиток і потребує управління з боку керівництва підприємства.

Економічна безпека підприємства – це такий стан господарського суб'єкта, при якому він, при найбільш ефективному використанні корпоративних ресурсів, добивається запобігання, ослаблення або захисту від існуючих небезпек і загроз або інших непередбачених обставин і в основному забезпечує досягнення цілей бізнесу в умовах конкуренції і господарського ризику [2].

Оцінити рівень економічної безпеки підприємства не можна певним статичним показником, оскільки він містить, як мінімум, три компоненти:

- 1) існуючий рівень економічної безпеки підприємств (щодо ресурсного забезпечення виробничо-господарської та фінансової діяльності);
- 2) ефективність функціонування;
- 3) здатність до подальшого розвитку підприємства.

Загроза зниження рівня економічної безпеки вітчизняних промислових підприємств обумовлена інерційністю їх структури виробництва, підвищенням фізичного зносу обладнання, технологічною відсталістю. У даному контексті особливої терміновості набуває необхідність розробки ефективних механізмів підвищення рівня економічної безпеки.

Досягнення результатів діяльності пропонується розглядати за критеріями: стабільності та безперервності виробничої діяльності підприємства; фінансово-економічної стійкості підприємства; ефективності використання ресурсів підприємства.

При ефективному використанні ресурсів та наявності здатності підприємства до постійного розвитку можна стверджувати про досягнення високого рівня економічної безпеки. Середній рівень економічної безпеки характеризується досягненням підприємством фінансово-економічної стійкості та формування здатності до адаптації. При виявленні стабільності та безперервності виробничої діяльності на підприємстві та при здатності лише протистояти загрозам рівень економічної безпеки підприємства є низьким.

Конкретизація градації рівнів економічної безпеки дозволить українським підприємствам об'єктивно оцінити ситуацію та намітити стратегічні напрями розвитку.

Для визначення кількісного рівня економічної безпеки підприємства використовується декілька підходів: індикаторний (пороговий), ресурсно-функціональний, програмно-цільовий (комплексний), підхід на основі теорії економічних ризиків [5].

Індикаторний підхід полягає у встановленні рівня економічної безпеки в результаті порівняння фактичних показників діяльності підприємства з індикаторами, що виступають пороговими значеннями цих показників і відповідають певному рівню безпеки. Деякі автори такий підхід називають пороговим. Такий підхід дозволяє визначитись з категоріями: безпечно або небезпечно; кризовий, критичний, передкризовий нормальний стан економічної безпеки підприємства. Основним недоліком такого підходу є те, що при неточному визначенні значень індикаторів неправильно буде визначений рівень економічної безпеки.

Ресурсно-функціональний підхід передбачає визначення рівня економічної безпеки за допомогою оцінювання ефективності використання ресурсів підприємства. Підприємство розробляє комплекс заходів щодо захисту від загроз і за кожним напрямом оцінюється економічний ефект. При застосуванні цього підходу оцінювання рівня економічної безпеки підприємства ототожнюється із аналізом стану його фінансово-господарської діяльності. Частіше за все розраховуються значення за функціональними складовими. Зважаючи на це рівень економічної безпеки за таким підходом можна визначити лише порівнюючи з такими ж рівнями за декілька періодів, тобто в динаміці.

Програмно-цільовий підхід базується на інтегруванні показників, які визначають рівень економічної безпеки підприємства. Інколи такий підхід називають комплексним. Значну увагу при використанні цього підходу необхідно приділити відбору показників та визначенню методів їх інтегрування. Також складності виникають при встановленні коефіцієнтів значущості на основі методів експертних оцінок.

Сутність підходу на основі теорії економічних ризиків полягає у визначенні

різних загроз підприємству та розраховується збиток. Збиток порівнюється з величиною прибутку, доходу та майна. Такий підхід є дещо вужчим, ніж інші підходи.

У площині того або іншого підходу необхідно розглядати методики оцінки рівня економічної безпеки підприємства.

Оцінка рівня економічної безпеки також може проводитися графічним методом, що дозволяє виділити зону нормального рівня безпеки, зону критичного рівня та передкризову зону. Критичні значення вихідних показників визначаються виходячи з умови мінімально припустимого рівня безпеки, подолання якого означало б перехід підприємства в економічно небезпечну зону. Відповідно до фактичних значень показників і величини їхнього відхилення від граничних значень стан підприємства відносно економічної безпеки [4] характеризує як:

- нормальний, коли індикатори економічної безпеки підприємства знаходяться у межах граничних значень;

- передкризовий, коли перевищуються граничні значення хоча б одного з індикаторів;

- кризовий, коли граничні значення більшості основних індикаторів перевищуються;

- критичний, коли перевищуються граничні значення всіх показників – як основних, так і другорядних.

Основною перевагою розглянутого методичного підходу є безумовно графічна інтерпретація результатів оцінки та розділення показників на групи стимуляторів та дестимуляторів. Слабкими місцями підходу до оцінки економічної безпеки підприємства можливо вважати необґрунтованість вибору вихідної системи показників та діапазонів нормативних значень. Тому при неправильному визначенні нормативних значень рівень економічної безпеки також буде визначено неправильно, а це призведе до нераціональних управлінських рішень в сфері його економічної безпеки, такі наслідки можуть виявитись небезпечними для підприємства.

Також можливо використовувати співвідношення величини бруто-інвестицій підприємства та величини інвестиційних ресурсів, необхідних для підтримки умов, що забезпечують економічну безпеку.

Чим ближче величина співвідношення до одиниці, тим вище рівень економічної безпеки.

Фінансову складову пропонується досліджувати на основі оцінки та аналізу його фінансової стійкості, тобто визначення ступеня достатності власних чи позичених оборотних засобів для виконання виробничо-збутової діяльності.

Таким чином, в оцінці рівня економічної безпеки є ряд недоліків. Так здійснення оцінки економічної безпеки підприємства на підставі одночасного аналізу всіх напрямів функціонування підприємства, що є проблемним, передбачає збір великої кількості як статистичної, так і експертної інформації. Це істотним чином відбивається на формуванні системи показників оцінки економічної безпеки підприємства. Внаслідок різного розуміння сутності безпеки, існує низка систем

показників рівня оцінки економічної безпеки підприємства, які нерідко є взаємовиключними, що спричиняє невизначеність відносно того, які показники слід вважати найважливішими. Усунення цих недоліків стає можливим за умови розробки комплексу економіко-математичних моделей оцінки й аналізу економічної безпеки підприємства, що сприятиме підвищенню ефективності управління підприємством.

Список літератури:

1. Азаренков Г.Ф. Економічний аналіз: навчальний посібник. Ч. 2 / Г.Ф. Азаренков, З.Ф.Петряєва, Г.Г. Хмеленко.– Харків: Вид. ХНЕУ, 2004. – 232 с.
2. Грунин О.А. Экономическая безопасность организации : учеб. пособ. / О.А. Грунин, С.О. Грунин. - СПб.; М.; Х.; Минск : Питер, 2002. - 160 с.
3. Іващенко В.І. Економічний аналіз господарської діяльності / В.І. Іващенко, М.А. Болюх. – К.: КНЕУ, 2003. – 176 с
4. Клопов І.О. Управління економічною безпекою промислового підприємства / І.О. Клопов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Natural/Vznu/eco/2011_1/043-52.pdf.
5. Ткаченко А.М. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства / А.М. Ткаченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Venu/2010_1/21.pdf.